

Sannolikt mera verksamt, om också sällan redovisat, är ett argument mot samverkan som i grunden visar både misstron mot Ryssland och tilliten till demokratierna i väster. Om Sverige väljer sida, ökas, säger man, faran för ett ryskt angrepp, men av väststaterna kan vi påräkna hjälp utan att vi väljer sida. Det gäller att visa så stor älskvärdhet som möjligt mot den stat som hotar oss; mot de stater som skyddar oss kan vi inta en reserverad hållning.

Betydelsen av denna synpunkt vad Rysslands hållning beträffar reduceras till ett minimum redan därför att vår utsikt att bevara neutraliteten, om en gång krig utbryter, enligt allmän uppfattning är ringa eller ingen. Men låt oss säga att en viss utsikt härtill dock finns. Tror någon att risken för en rysk aktion mot Sverige i nämnvärd grad minskas därigenom att Sverige deklarerar sin vilja till ovillkorlig neutralitet? Kommer inte Ryssland, vars politik är lika obunden av folkrättsliga och humanitära hänsyn som Hitlers, att oberoende av dylika ting angripa Sverige, om det ter sig strategiskt fördelaktigt, liksom Tyskland angrep de neutrala staterna Norge och Danmark, Holland och Belgien? Och kommer inte en sådan aktion att bli så mycket naturligare som man i Ryssland vet att den härskande opinionen i Sverige i så måtto redan

valt sida som en anslutning till Ryssland mot väststaterna är otänkbar? Visserligen är de ryska kunskaparna ofta illa underrättade, men att de skulle sätta tro till den svenska utrikesledningens förklaring om s. k. ideologisk neutralitet är dock otroligt. De vet hur den svenska opinionen är orienterad och att bland socialdemokraterna, lika väl som hos deras motståndare, den uppfattningen dominerar att ett krig, om det påtvingas oss, icke kan bli ett krig för Ryssland. Det skulle krävas en diktatur i Sverige av ryskt snitt för att denna opinion skulle förbli en hemlighet.

Tanken att en samverkan är onödig därför att vi under alla förhållanden får hjälp från västmakterna är inte moraliskt tilltalande, men det perspektivet skall här ej diskuteras. Har, för att stanna blott vid realfrågan, de rätt som säger att en isolerad rysk aktion mot Sverige är utesluten därför att England och USA då skyndar till vår hjälp — det är för övrigt till stor del samma personer som räknar med att vi vid ett allmänt krig skall kunna stå utanför. Så mycket är säkert att den hållning som uttrycks i satsen som dessa är ett handtag åt den amerikanska isolationismen. Ju mera de europeiska småstaterna betonar sin ovillkorliga neutralitet — under förlitande på att Ryssland skall ta försäkringarna på allvar och att västmakterna ändå skall hjälpa dem, om det blir nödvändigt —, desto större blir risken för att det skydd som de stora demokratierna och framför allt USA för närvarande ger skall dras bort. Man spelar ett högt spel då man överlägset tillbakavisar hjälpplanerna — i förvisning om att de ändå kommer att realiseras. Ty den vilja att skydda Europas fria stater som i dag behärskar det amerikanska folket är icke, som den ovillkorliga neutralitetens talesmän hos oss gärna vill tro, blott betingad av det egna intresset och därför oberoende av de skyddade staternas uppträdande, den är också en frukt av humanitär och nationell samkänsla — och en sådan känsla fordrar gensvar. Intet kan därför skada Sveriges intresse mer än de falska deklARATIONER som går ut på att vi inte är berörda av stormaktsstriden, att saken inte gäller oss.

Vår utrikespolitik

Fraser och skönlösningar

Inför det utrikespolitiska dilemma som Sverige och många andra småstater möter ligger det nära till hands att söka komma från problemet genom att tala om något annat. Oron föder ett slags omedveten oärlighet, en vilja till flykt från verkligheten, som kommer till uttryck i högtidliga försäkringar om det självfallna och starka framhävanden av det oväsentliga. Talen i riksdagsdebatten den 4 februari ger en provkarta på dessa tendenser, som skulle vara uteslutande psykologiskt intressanta om det inte gällde så allvarliga ting.

Ett alibi som redan börjar bli utslitet är att tala om FN och vår trohet mot denna institution. Ingen anledning finns att klaga över vårt inträde i den internationella fredsorganisationen eller att påyrka ett utträde ur kretsen av "demokratiska" och "fredsölskande" nationer. Men att FN inte kan visa vägen ur den nuvarande krisen eller ur någon allvarlig kris är uppenbart. Förbundet är allsmäktigt om stormakterna är ense, men maktlöst om de inte är ense — och de är inte ense. Liksom Nationernas förbund har FN varit ur stånd att ens dölja motsättningarna; de reella avgörandena i viktiga frågor träffas på annat håll, och sessionssalarna i Lake Success får bevitna endast retoriska uppvisningar kring de konflikter som utkämpas runtom i världen. Hyllningar till FN och vår politik i FN ger inte längre illusion; det var blott under de första månaderna som vår anslutning till organisationen kunde ges ett skimmer av insats och betydelse.

Från världen flyr man som vanligt till Norden. Att tala om de nordiska staternas enhet borde, synes det, vara nästan lika ofarligt som att tala om världens enhet. Under riksdagens utrikesdebatt förnam den lätt-nad med vilken debattörerna lämnade den svåra frågan om västblock och östblock, Bevinplan och Europas förenta stater för att tala om redan existerande nordiskt samarbete och stärkt nordisk gemenskap. Precis så gick man till väga för tio år sedan, år 1938 — två år före okkupationen av Danmark och Norge.

I och för sig är denna nordiska orientering värdefull och naturlig, därom är alla ense. Men den skall inte presenteras som en lösning, inte ens som ett väsentligt bidrag till en lösning; det vore ett självbedrägeri. Dels är en fast allians mellan de nordiska staterna svår att genomföra — kanske svårare än en mera allmän samverkan; för Finland är en anslutning otänkbar. Dels möts planerna härpå av samma absoluta fördömande från rysk sida som förslagen om en generell västorientering; det är alltså inte ofarligt att tala om nordisk enhet. Dels, och detta är det ojämförligt viktigaste, skulle även den solidaste nordiska försvarsallians vara praktiskt taget utan betydelse för tryggande av de tre parternas fröjd och oberoende. Detta torde i själva verket vara uppenbart för alla, och därför har det starka framhållandet av den nordiska tanken i detta sammanhang ett drag av spegelfakteri. Att de nordiska staterna för en gemensam politik är av den största betydelse, men det är omöjligt att i denna gemenskap se en lösning av deras internationella problem.

I viss mån hör tanken på ett Europas förenta stater också till skenlösningarnas kategori. Den framföres stundom som en ofarlig ersättning för en mera allmän samverkan: Västeuropa skulle stå självständigt, starkt och medlande mellan Ryssland och USA, liksom enligt mera bisarra hugskott Sverige eller Norden skall stå självständigt, starkt och medlande mellan öst och väst. Om Europaplanen gäller detsamma som om nordismen; den är tilltalande, men inte tillräcklig. Ett enat Västeuropa utan anslutning eller stöd från USA saknar den styrka som enbart kan göra en ny internationell organisation till en säker garanti för freden. Ur idéernas och nationaliteternas synpunkt bildar USA redan

ett Europas förenta stater, och det är blott i samverkan med denna redan färdiga statsbildning som det demokratiska Europa kan finna en enighet som medför trygghet.

Socialdemokratins dubbelspel

Statsministerns uttalande i måndags om sitt partis ställning till kommunismen belyser både mannen och partiet. På frågan om de båda partiernas inbördes förhållande svarade hr Erlander att det inte finns någon "kommunistvänlig fraktion" inom partiet och fortsatte: "Inom partiet råder inga delade meningar om kampen mot kommunismen..." Den första satsen är formellt sannolikt riktig; det finns visserligen kommunistympatisörer inom partiet, men det finns ingen kommunistvänlig "fraktion", dvs. ingen organiserad riktning av halvkomunisterna. Den andra satsen är uppenbart falsk. Hr Z. Höglund uttalar att "det finns i detta nu ingenting till vänster om socialdemokratien... Det finns ingenting att slåss emot i det aktuella läget"; han beskyller folkpartiets ledare för att vara demokratins fiende, men angriper över huvud inte kommunismen. Hr Georg Branting hyllar den bulgariske diktatorn, beskriver diktaturens införande som en "befrielseprocess" och framställer i utrikesdebatten de ryska drabantfolken som mönster för oss. Det är klara bevis på att hr Erlanders uttalanden är falska. Hur är det då möjligt att statsministern kan göra ett så uppenbart och notoriskt ohållbart påstående? Antagligen föreligger inte någon avsiktlig osanning. Det är fråga om slarv, tanklöshet, oreda — denna välvilliga tolkning är med tanke på statsministerns tidigare prestationer befogad.

Hr Erlander fortsätter: "Oberoende av vad framstående socialdemokratiska kommunalpolitiker har att säga får de finna sig i var det socialdemokratiska partiet står." Här slår statsministern ihjäl den sats han några sekunder tidigare yttrat. Ty meningen måste väl i all rimlighets namn vara att de kommunalpolitiker som avses — närmast hr Höglund — har en annan uppfattning om kommunismen än statsministern och att alltså delade meningar finns inom partiet. Vidare: vad menas med att vederbörande kättare "får finna sig i var partiet står"? Uppenbarligen inte att de skall uteslutas ur partiet, utan bara att de inte kan bestämma partiets, eller rättare partimajoritetens, ståndpunkt. Med lika stor rätt kan exempelvis hr Branting och hr Höglund säga att hr Erlander får finna sig i var de står. Alltså: kommunistympatisörer lika väl som kommunistmotståndare är välkomna inom det parti som principiellt ser demokratin som ett högsta värde. Vad skulle socialdemokratien säga om högern uttalade sig på detta sätt om nazistsympatisörer?

Spelet fortsätter sålunda: hr Erlander tar avstånd från kommunismen, hr Höglund och Branting sympatiserar med den; ingendera angriper öppet den eller de andra, och valmännen får på det sättet en sortering att välja på.

Slutligen påstår hr Erlander att folkpartiet drar fram denna sak för att "skrämma fram sina väljare". Han tar alltså frågan om halvkomunismen inom socialdemokratien så litet allvarligt att han i kritik av förhållandet blott ser ett valtaktiskt knep. Det är inte kommunistympatisörerna han angriper, utan tvärtom nedsätter han deras angripare.

Hr Erlanders uttalande publicerades i förgår. Det berördes endast i korthet i gårdagens nummer av Dagens Nyheter. Denna tidning antog att en dementi var att vänta; trots allt verkade det otroligt att statsministern på några rader skulle ha samlat så mycket oriktigt, motsäggande, meningslöst och hästskt. Då emellertid någon dementi inte kommit, får det antas att de refererade satserna härrör från den svenska regeringens chef.